

truda, ki bi ga imeli, če bi morali iskati delavcev oziroma poslov po prenočiščih ali drugih krajih, delavcem in poslom pa prihranijo nepotrebna in neprijetna pota po delavnicah in hišah.

Velik nedostatek teh posredovalnic je, da posredujejo navadno le službe poslov in da se na druge delavce in služabnike ne ozirajo. Nadaljni nedostatki pa so, da pobirajo te privatne posredovalnice visoko vpisnino in posredovalno pristojbino za vsako posredovanje in da tako izkoriščajo delavce in posle, ne da bi jih kdo pri tem lahko nadzoroval.

Vsled visoke posredovalne pristojbine imajo privatne posredovalnice interes, da se posli in delavci pogostokrat menjavajo, ker čim večkrat se to zgodi, več zaslužijo posredovalci. Dobičkarstvo zapelje tudi posredovalce, da ne postopajo vsikdar vestno in da priporočajo tudi nesposobne in nezanesljive osebe.

Mnogi nedostatki pri posredovanju dela in služeb po privatnih posredovalnicah provzročili so, da so delojemalci sami prevzeli posredovanje in so isto po svojem uredili. Socijalisti bili so prvi, ki so v svojih strokovnih društvih in v svojih zvezah organizovali posredovanje dela. S tem pridobili so si socijalisti velik vpliv na delavce in posle in druge služabnike.

Posredovanje dela po socijalističnih društvih je pristransko, ker se preskrbuje delo le članom društva in pristašem njihove stranke. Posredovanje pa je tudi drago, ker morajo člani plačevati visoke tedenske doneske. Moč in vpliv socijalističnih društev dala bi se omejiti po posredovalnicah, ki bi bile nepristranske, in ki bi dale vsakemu enake ugodnosti glede preskrbovanja dela.

Delo in službe posredujejo tudi razna občekoristna dobrodelna društva, zadruge in oskrbovališča.

Društva imajo premalo razširjen delokrog in se jih delavci in posli in delodajalci le malo poslužujejo. Tudi nimajo društva zadostne finančijelne podlage in morajo vedno prositi podpore. Vsako društvo se lahko razpusti in nima torej prave stalnosti in avtoritete. Uradniki nimajo v takih društvih potrebnega ugleda in ker niso niso stalno nameščeni, je težko dobiti dobrih, zanesljivih uradnikov. Zadruge posredujejo delo navadno le v eni stroki in pridejo le pri posredovanju dela in le v večjih mestih v pošte. V novjšem času so tudi oskrbovališča (Verflegsstationen) prevzela posredovanje dela, ali če bodo vspevala, je dvomno, ker se njih delodajalci in delojemalci ravno tako neradi poslužujejo kakor dobrodelnih društev. Uspevati pa morejo le veleposredovalnice, v ktere imajo zaupanje delodajalci, delavci in posli.

Nedostatki pri sedaj navedenih načinih posredovanja dela in služeb provzročili so znatne reforme. V Ameriki, v Avstraliji in v Luksemburgu vstanovile so se državne posredovalnice za delo in službe. Na Francoskem in na Laškem nastale so delavske borze. V Švici in v Nemčiji pa so si vstanovila mesta delavske posredovalnice. To je bil velik napredek v gospodarskem življenju. Sosebno se je vstanovitev mestnih delavskih posredovalnic obče

pozdravila. Naglašalo se je, da imajo dolžnosti in da so v prvi vrsti poklicana in interesovana, da ustanove take posredovalnice.

Brezposelne osebe, berači in postopači napravijo mestom veliko troškov, ki se s posredovanjem dela lahko znatno zmanjšajo, ker se tem osebam lahko brez ovire nakaže primerno delo. Take posredovalnice dajo tudi mestom vpogled v delavske razmere. Mesta imajo tudi avtoriteto, ki je potrebna za vodstvo posredovalnic, da so nepristranske in da imajo splošno zaupanje. Vrh tega bi bilo po mestnih posredovalnicah posredovanje dela centralizovano in bi izkoriščevanje delavcev in poslov po privatnih zakotnih in koncesijoniranih posredovalcah sčasoma prenehalo, ker bi mestne posredovalnice ne iskale dobička in bi služile le ugodnosti delodajalcev in delojemalcev. Mestne posredovalnice dajale bi tudi večje jamstvo za nepristranost in nepodkupnost, kakor vsaka druga posredovalnica.

(Konec sledi.)

V povzdigo govedoreje.

Iz Cerknice nam piše odličen rodoljub, kateri se bavi tudi z narodnim gospodarstvom.

V resnici, važno je vprašanje, kako pomagati kmetijskemu stanju do boljšega blagostanja. Pri sedanjih okoliščinah je jedino živinoreja, katera bi prinašala mnogo dobička, ako se je resno in pravilno uredi.

Da živinoreja nekako peša, tiči vzrok jedino le v tem, ker se biki plemenjaki ne vzdržujejo tako, kakor bi se vzdrževati imeli.

Sedanji lastniki bikov plemenjakov, se za vzdrževanje premalo brigajo. Večkrat puste taiste stradati, ker jim primankuje potrebnega živeža. Kdo pa vzdržuje bike? Večinoma le bolj revni posestniki, ker si mislijo s tem kaj prislužiti.

Kadar pride čas bikovega zaslužka, takrat se pripušča izstradani brez vsake mere, ter se ga še s palico, priganja, samo da je več zaslužka? Ali je moč pričakovati pri takem vravnanju dobrega vspeha.

Če se pa slučajno pri nekaterih primeri, da dotičnega bika dobro hrani in debeli, proda ga pa v 3 letu starosti, t. j. v najboljši dobi. Zagovarja se, da je bik že pretežak in preosoren. V resnici pa je lastniku le na tem, da dobi za bika od mesarja 80 do 100 gld. — kateri denar nujno potrebuje za druge svoje potrebščine. Omisli si potem zopet kacega malovrednega bika, katerega dobi po prav nizki ceni in tako gre ta kupčija naprej.

Oglejmo si pa na dalje še dotične hleve, v katerih ti reveži bivajo. V hlevu vlada zaduhljiv zrak, je malokdaj ali nikoli prezračen, ter redkokrat redno posnažen. Kakor hitro se bik spravi v hlev, ostane v njem vse

svoje žive dni. Ne vidi več solnca. Ali je moč pričakovati od tacihi bikov, kateri se žalibog nahajajo večinoma v tako spridenem zraku — zdrava in dobra plemena?

V istini so besede nekega posestnika, resnične ki pravi: Dokler bodo imeli siromaki bike plemenjake v varstvu in vzdrževanju, — ne bode in nemore se živinoreja povzdigniti in pospešiti.

Ali bi ne bilo umestno vpeljati in ustanoviti vsaj za poskušnjo pri večjih občinah posebne postaje za bike plemenjake za govejorejo, kakor so na pr. žrebske postaje za konjerejo?

Upati je, da bi se dotični stroški pokrili iz dohodkov, ker vsak živinorejec bi raje plačal višjo ceno od skoka bika-plemenjaka, samo da pride do dobrega plemena. Seveda, da živinorejec nebi smel telic pred 1½ do 2 l. starosti pripuščati, ako bi pričakovati hotel dobre in zdrave priredbe.

Občine oziroma kmetijske podružnice pretresovale naj bi to važno zadevo, ter prevzele zdrževanje bikov plemenjakov v lastno področje, s katero naredbo odpadla bi marsiktera bremena, ktera sedaj le preveč tlačijo živinorejca, ter mu jemljejo veselje do prave živinoreje k edinemu pripomočku do boljšega gmotnega blagostanja.

Poučni in zabavni del.

Fox in Pitt.

(Poglavje iz angleške zgodovine.)

Sredi minolega stoletja začela se je v razvoju ustavnega življenja, politike in parlamentarne zgovernosti na Angleškem nova doba, katero so prouzročili boji dveh parov izvedno nadarjenih državnikov. Ti možje so bili Walpole in njegov nasprotnik William Pitt starejši (poznější lord Chatam), poleg Gladstonea najznamenitejši angleški državnik, ter nekaj desetletij pozneje William Pitt mlajši in njegov nasprotnik Fox. Kakor je v dobi Walpolea in Pitta starejšega na vse evropske države uplivala najprej sedemletna vojna in kasneje revolucija v sedanjih združenih državah severoameriških, tako je bila za časa Pitta mlajšega in Foxa najvažnejša svetovna dogodba francoska revolucija. Fox in Pitt sta si bila kot voditelja najmočnejših jedino merodajnih angleških politikov do smrti nasprotnika, a ker sta kot sinova najsvobodnejšega in takrat še najmočnejšega naroda na svetu se bojevala za najvažnejša načela notranje in zunanje strank angleške, sta njiju imeni v zgodovini nerazdružno zvezani.

Charles James Fox je bil sin k „iarem“ plemstvu pripadajoče rodbine iz Wiltchireja. Njegov stari oče Štefan Fox si je pridobil za kraljevsko rodbino Stuartov veliko zaslug in ker je povrh ustanovil slavno Chelsea-bolnico, je bil povzdignjen v viteški stan in imenovan lordom državne blagajne. Sin Štefana Foxa in oče Charlesa Jamesa Foxa se je poročil z nezakonsko hčerjo kralja Karola II. Kralj Jurij III. ga je l. 1768. imenoval përom

in mu dal naslov barona Holland. Naš Fox se je rodil 18. januarja 1748. l. Duševno in telesno krepak je že v mladih letih kazal redko nadarjenost. Oče njegov je bil sam jako omikan, izboren govornik in silno imovit ter je sinovi vzgoji posvetil največjo skrb in ljubezen. Fox se je že v mladih letih seznanil z angleško politiko in dobil jasen pregled svetovne politike. Po angleški navadi se goje že na višjih šolah politične discipline, se prirejajo mej dijaki politične debate, povrh pa se je še oče trudil, da je mlademu Foxu razširil politično obzorje. Fox se je šolal v Westminsteru, v Etonu in na vseučilišči v Oxfordu in kar je njegov značaj posebno utrdilo, je bilo to, da je že v mladih letih užival skoro popolno svobodo in neodvisnost. Škodovalo mu je to samo v enem oziru: Fox je bil v denarnih zadevah jako lahkomiseln in je potrošil ogromne svote. Ko se je po očetevi smrti izkazalo, da je od kolesalnega premoženja rodbine Fox izginilo nad petnajst milijonov goldinarjev, je Fox to v poslanski zbornici pojasnil z besedami: pet milijonov sem zapravil jaz, pet milijonov moj brat, pet milijonov pa moj oče. Ali Fox ni samo zapravil ogromnega premoženja, ampak se tudi še tako zadovoljil, da je moral naposled plačevati židom po 500% obresti, a dobil je sploh na posodo samo ker se je v obče mislilo, da podeduje premoženje svojega starejšega brata. Ko je ta brat njegov nepričakovano dobil dediča je Fox z njemu lastno ravnodušnostjo izrekel svoj čas uprav krilate besede „Rodil se nam je otročiček“.

V teh razmerah pa Fox ni izgubil prirojene mu ljubeznivosti in veselosti, s katerimi lastnostmi si je pridobil vsa srca, odkritosrčnosti, in dobrodušnosti niti je usahnila njegova izredna, ognjevit, duše in srca pretresujoča zgovernost. Fox je bil v pravem pomenu besede „mož ljudstva“, kakor so ga sploh imenovali in nepostajalo mu je samo potrpežljivosti in hladne prevdarnosti, katero je državniku v veliki meri treba. Teh lastnostij ni imel in nikdar se ni mogel privaditi tistega treznega preračunavanja in uvaževanja vseh okolnostij, od katerega je največ odisno izvršenje velikih idej.

Že l. 1768., v starosti dvajsetih let, je Fox posredovanjem svojega očeta postal član angleškega parlamenta, kateri je bil tedaj prvo torišče javne delavnosti na svetu. Vzgojen v idejah stranke Toryjev, podpiral je v začetku vlado s tako sijajnim uspehom, da je kmalu postal komisar admiralitete in potem celo komisar državne blagajne. Pri velikih razpravah o svobodi sedanjih združenih držav pa so se razvili njegovi nazori o svobodi in postal je odločen nasprotnik toristiške politike. Pridružil se je tisti skupini parlamenta, katera je vse svoje delovanje uravnavala po osnovnih načelih angleške ustave in zlasti krivičnost države napram ameriškim kolonijam brez obzirno pobijala. Nakrat je bil Fox na občno začudenje vodja opozicije, vodja Whigsov, in najslavnejši pristaši te stranke, kakor lord Shelburne, lord Portland, lord Chatam in lord Bamden so se radi podvrgli njegovemu vodstvu. In Fox je načelom svobode ostal zvest v vseh okolnostih, on se jim ni izneveril nikdar, niti tedaj, ko